

વીર સંવત ૨૪૯૨, મહા વદ ૧૨, ગુરુવાર
તા. ૧૭-૨-૧૯૬૬, ગાથા-૮ પ્રવચન નંબર-૨૮

યહ ‘દૌલતરામજી’ કૃત ‘છહ ઢાલા’ હૈ, ઉસમેં ચૌથી ઢાલ ચલતી હૈ. ચૌથી ઢાલ કી આઠવીં ગાથા હૈ, આઠવીં. દેખો ! કયા કહતે હૈં ? ‘સમ્યગ્જ્ઞાન કી મહિમા ઔર વિષયેચ્છા રોકને કા ઉપાય.’ થોડા ચલા હૈ, ફિર સે લેતે હૈં.

જે પૂરવ શિવ ગયે, જાહિં, અરુ આગે જૈહૈં;
સો સબ મહિમા જ્ઞાનતની, મુનિનાથ કહૈં હૈં.
વિષય-ચાહ દવ-દાહ, જગત-જન અરનિ દઝાવૈ;
તાસ ઉપાય ન આન, જ્ઞાનઘનઘાન બુઝાવૈ. ૮.

દેખો ! સાદી સરલ ભાષા મેં ‘છહ ઢાલા’ મેં યહાં ચૌથી ઢાલ મેં આઠવીં ગાથા (મેં) કયા કહતે હૈં ? ‘જે પૂરવ શિવ ગયે,...’ જો આજ સે પહલે મુક્તિ કો અનંત આત્મા પ્રાપ્ત હુએ હૈં... સમજ મેં આયા ? અનંત કાલ મેં છ માસ ઔર આઠ સમય મેં ૬૦૮ (જીવ) મુક્તિ કો પ્રાપ્ત હોતે હૈં. અનંતકાલ મેં અનંત કાલ બીતા, ઉસમેં છહ માસ ઔર આઠ સમય મેં ૬૦૮ મુક્તિ કો પ્રાપ્ત હોતે હૈં. અભી તક જિતને મુક્તિ કો-શિવપદ કો પ્રાપ્ત હુએ વહ સબ જ્ઞાન કી મહિમા હૈ. કહા ના ?

‘સો સબ મહિમા જ્ઞાનતની,...’ હૈ ઉસમેં ? ઉસકા અર્થ કરતે હૈં. શબ્દાર્થ હૈ ના ? ‘પૂર્વકાલ મેં જો જીવ મોક્ષ મેં ગયે હૈં, વર્તમાન મેં જા રહે હૈં...’ વર્તમાન મેં મહાવિદેહ ક્ષેત્ર સે ‘સીમંધર’ પરમાત્મા તીર્થંકર બિરાજમાન હૈં ઔર લાખોં કેવલજ્ઞાની ભી વર્તમાન મહાવિદેહ ક્ષેત્ર મેં મોજૂદ હૈં. ઉસમેં ... વર્તમાન મેં ભી છ માસ ઔર આઠ સમય મેં ૬૦૮ વર્તમાન મેં મુક્તિ કો પ્રાપ્ત હૈં. મહાવિદેહ ક્ષેત્ર મેં. યહાં ભરત, ઐરાવત મેં અભી કેવલજ્ઞાન કી પ્રાપ્તિ કા ઇતના પુરુષાર્થ નહીં હૈ. મહાવિદેહ ક્ષેત્ર મેં વર્તમાન મેં જો મુક્તિ પ્રાપ્ત કરતે હૈં વહ ભી જ્ઞાનતની મહિમા હૈ.

‘ઔર (આગે) ભવિષ્ય મેં જાયેંગે...’ ભવિષ્ય મેં અનંત અનંત કાલ છ માસ આઠ સમય મેં ૬૦૮ મુક્તિ કો જો પ્રાપ્ત હોંગે... ક્યા કહતે હેં ? દેખો ! ‘યહ સબ સમ્યગ્જ્ઞાન કી મહિમા હે...’ હૈ ઉસમેં ? ભૈયા ! સમ્યગ્જ્ઞાન ક્યા ? વહ બાત પહલે ઉપર મેં આ ગઈ. સ્વ-પર કા વિવેક કરના. ઉપર મેં સાતવેં મેં આ ગયા, સાતવાં શ્લોક હૈ ના ? ઉસમેં આ ગયા હૈ, દેખો !

તાસ જ્ઞાનકો કારન, સ્વ-પર વિવેક બખાનૌ;
કોટિ ઉપાય બનાય ભવ્ય, તાકો ઉર આનૌ.

સાતવે શ્લોક મેં પહલે આ ગયા. ક્યા કહતે હેં ? સમ્યગ્જ્ઞાન સે અનંત જીવ મુક્તિ કો પાચે, વર્તમાન પાતે હેં, અનંત પાયેંગે. સમ્યગ્જ્ઞાન કા અર્થ ક્યા ? કિ, અપના આત્મા જ્ઞાનાનંદ શુદ્ધ ચૈતન્ય સ્વરૂપ હૈ ઔર દેહ, વાણી, જડ અજીવ હેં ઔર અપની પર્યાય નામ અવસ્થા મેં શુભ ઔર અશુભ જો રાગ હોતા હૈ વહ વિકાર હૈ. ઇસ વિકાર સે મેરી ચીજ ભિન્ન હૈ ઔર કર્મ ઔર શરીર અજીવ સે મેરી ચીજ ભિન્ન હૈ. ઐસા સ્વસ્વભાવ ઔર પુણ્ય-પાપ કા વિભાવ ઔર જડ કી સામર્થ્ય કી પૃથક્તા, ઉસકા અંતર મેં ભેદજ્ઞાન કરના. સમજ મેં આયા ? યહ તો સાદી ભાષા મેં બાત કરતે હેં, દેખો ! હિન્દી, સાદી હિન્દી હૈ.

સ્વ-પર કા વિવેક કરના. મેં આત્મા જ્ઞાનાનંદ શુદ્ધ હૂં, મેરે સ્વરૂપ મેં તો અનંત જ્ઞાન, શાંતિ આદિ કા સામર્થ્ય પડા હૈ ઔર મેરે સ્વભાવ કે પૂર્ણ સામર્થ્ય કે આગે પુણ્ય-પાપ કે ભાવ હોતે હેં વે વિભાવ, વિકાર, વિપરીત ભાવ હેં. સમજ મેં આયા ? ઔર શરીર, કર્મ ઔર અજીવ પદાર્થ હેં વે મેરે સે પૃથક્ હેં. જડ કી પૃથક્તા, વિભાવ કી વિપરીતતા ઔર સ્વભાવ કી સામર્થ્યતા. ત્રીન બોલ કહે. ક્યા કહા ? અપને પહલે બહુત બાર બાત આ ગઈ હૈ.

યહ ભેદજ્ઞાન કી બાત કરતે હેં. ‘દૌલતરામજી’ જગત કો સર્વજ્ઞ પરમાત્મા ને જો કહા, ઉસકા થોડા સાર લે લેકર, ગાગર મેં સાગર જૈસે ભર દેતે હેં, ઐસે ભર દિયા હૈ. કહતે હેં કિ, અરે...! ભૈયા ! અનંતકાલ મેં જિતને આત્મા મુક્તિ કો પ્રાપ્ત હુએ, વર્તમાન મેં પ્રાપ્ત કરતે હેં ઔર પ્રાપ્ત કરેંગે વે સબ ભેદજ્ઞાન સે (પ્રાપ્ત કરેંગે). ભેદજ્ઞાન કા અર્થ ક્યા ? અપના આત્મા અનંત અનંત સ્વભાવ કે સામર્થ્યરૂપ આત્મા

હૈ. મૈં તો અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત આનંદ ઔર અનંત શાંતિ, વીર્ય ઐસા મેરા સ્વરૂપ હૈ. શુભ ઔર અશુભ, પુણ્ય-પાપ (કે) જો ભાવ હોતે હૈં, વે વિભાવ હૈં. સમજ મૈં આયા ? વે વિકાર હૈં. આત્મા કા સ્વભાવ બેહદ આનંદ કે આગે વહ વિભાવ સ્વભાવ સે વિપરીત હૈ. સમજ મૈં આયા ? વહ કહા ના ?

‘સો સબ મહિમા જ્ઞાન-તની, મુનિનાથ કહે હૈં.’ મુનિનાથ-તીર્થંકર દેવ જિનેન્દ્ર પરમેશ્વર, અનંત વીતરાગ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર હુએ, વર્તમાન મૈં ભગવાન જિનેન્દ્ર બિરાજમાન હૈં, ભવિષ્ય મૈં અનંત તીર્થંકર હોંગે. સંવર કિસકો કહતે હૈં ? કિ, પુણ્ય-પાપ કા જો રાગ ઉત્પન્ન હોતા હૈ, ઉસસે અપના સ્વભાવ ભિન્ન કરકે સ્વભાવ મૈં એકાગ્રતા કા હોના ઉસકા નામ ભગવાન સંવર કહતે હૈં. આહા..હા..! ‘સો સબ મહિમા જ્ઞાન-તની,...’ ઉસકા અર્થ ક્યા ? સાતવીં (ગાથા મૈં) લિયા, સ્વ-પર વિવેક. સમજ મૈં આયા ? મૈં આત્મા.. યહ સમજે બિના ઉસે કભી મુક્તિ હોતી નહીં. યહ સમજે બિના સમ્યગ્દર્શન હોતા નહીં. યહાં સમ્યગ્જ્ઞાન કહા હૈ, લેકિન આગે-પીછે દોનોં લેને. સમ્યગ્જ્ઞાન કહતે હૈં (લેકિન) સમ્યગ્દર્શન પહલે સાથ મૈં હૈ, સમ્યગ્જ્ઞાન કહતે હૈં તબ સાથ મૈં રાગ સે પૃથક્ સ્થિરતા ભી હૈ. નીચે કહા હૈ ના ? દેખો ના ! સમ્યગ્દર્શન-સમ્યગ્જ્ઞાન-સમ્યક્ચારિત્ર ત્રીનોં લિખે હૈં. નીચે.. ક્યા કહતે હૈં ? ચિત્ર... ચિત્ર !

કહતે હેં કિ, ભૈયા ! યદિ તુજે મુક્તિ પ્રાપ્ત કરની હૈ અથવા ધર્મ કરના હૈ અથવા તુજે સંવર ઔર નિર્જરા પ્રાપ્ત કરની હૈ તો પહલે યહ કરના. વહ કલ આયા થા, કહા થા. ‘ભેદજ્ઞાન સંવર જિન્હ પાયૌ, ભેદજ્ઞાન સંવર જિન્હ પાયૌ...’ ‘બનારસીદાસ’ ‘સમયસાર નાટક’ મેં કહતે હેં.

(અઢાઈ દ્વિપ કે બાહર) અસંખ્ય પશુ હેં. મનુષ્ય ક્ષેત્ર અઢાઈ દ્વિપ મેં હૈ, ઉસસે બાહર કે ક્ષેત્ર મેં અસંખ્ય સમુદ્ર, દ્વિપ હેં. આખિર કે સ્વયંભૂરમણ સમુદ્ર મેં ભી અસંખ્ય પશુ સમ્યગ્જ્ઞાની હેં. અભી (હેં). ઇસ સમ્યગ્જ્ઞાન કા અર્થ ક્યા ? ‘ભેદજ્ઞાન સંવર જિન્હ પાયૌ, સો ચેતન સિવરૂપ કહાયૌ.’ રાગ, વિકલ્પ પુણ્ય-પાપ કા વિકલ્પ ઉઠતા હૈ, વહ વિભાવ (હૈ). શરીર, કર્મ આદિ અજીવ જડ (હેં). ઉસકી ક્રિયા જડ, ઉસકી પર્યાય જડ (હૈ). ઔર મેરા સ્વભાવ શુદ્ધ અનંત જ્ઞાનાદિ કા સામર્થ્ય (સ્વરૂપ હૈ), મેં ચૈતન્યમૂર્તિ (હૂં). ઔસે સ્વભાવ કી અનંત સામર્થ્ય કા ભાન, પુણ્ય-પાપ કા, વિભાવ કા સ્વભાવ સે વિપરીતપના હૈ ઔસા અંતર બોધ (હોના) ઔર દેહાદિ જડ કી ક્રિયા સ્વતંત્ર હૈ, ઔસે જડ કી અપને સ્વભાવ સે વિભાવ કી પૃથક્તા (હોની). સમજ મેં આયા ?

યે તો સાત તત્ત્વ કે અંદર હૈ. ‘તત્ત્વાર્થશ્રદ્ધાનં સમ્યગ્દર્શનં’. અજીવ ઔર જીવ દોનોં ભિન્ન હેં ઔર પુણ્ય-પાપ કા આસ્રવ ઔર આત્મા કા સંવર-સ્વભાવ સન્મુખ હોના વહ ભિન્ન હૈ. ઔસા અંદર મેં સમ્યગ્જ્ઞાન ક્રિયા વહી સમ્યગ્જ્ઞાની ને સંવર કો પાયા ઔર વે હી મુક્તિ કો પાતે હેં, દૂસરે કોઈ પ્રાણી મુક્તિ કો પાતે નહીં. યહ તો સાદી ભાષા હૈ. ગહન તો હૈ ના.

ભેદજ્ઞાન સંવર જિન્હ પાયૌ
સો ચેતન સિવરૂપ કહાયૌ.
ભેદગ્યાન જિન્હકે ઘટ નાંહી
તે જડ જીવ બંધેં ઘટ માંહી.

જિસકે ઘટ મેં આત્મા જ્ઞાનાનંદ ચૈતન્ય સ્વરૂપ આનંદ કી મૂર્તિ મેં હૂં ઔર વિકાર પરભાવ હોતા હૈ વહ બંધ કા કારણ હૈ ઔર જડ આદિ પરવસ્તુ હૈ, ઔસા જિસકે અંતર મેં ભેદજ્ઞાનરૂપી સમ્યગ્જ્ઞાન નહીં (હૈ તો) કહતે હેં કિ, વહ જડ જીવ (હૈ).

વહ તો જડ જીવ હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ?

મુમુક્ષુ :- જડ જીવ યાની ?

ઉત્તર :- જડ જીવ કા અર્થ ભાન બિના કા જીવ.

પહલે એસે કહા કિ, ‘ભેદજ્ઞાન સંવર જિન્હ પાયૌ, સો ચેતન સિવરૂપ કહાયૌ.’ દૂસરે મેં એસા કહા, ‘ભેદગ્યાન જિન્હકે ઘટ નાંહી, તે જડ જીવ બંધેં ઘટ માંહી.’ સમજ મેં આયા ? એક .. ઔર એક જડ. આત્મા રાગ ઔર પુણ્ય-પાપ કા ભાવ હોતા હૈ, હો, પરંતુ ઉસસે મેરી ચીજ અંદર મેં ભિન્ન આનંદકંદ શાયક ચૈતન્યમૂર્તિ હૂં. એસા ભેદજ્ઞાન અંતર મેં ન ક્રિયા તો કહતે હેં કિ, જડ હૈ. રાગ કો ઔર જડ કો અપના માનના વહી જડ હૈ. વહ જગ મેં રખડતા હૈ. આહા..હા...! યે તો સાધારણ સાદી ભાષા મેં કહતે હેં તો લોગ કહતે હેં, યે નહીં, યે નહીં, એસા નહીં, એસા નહીં. ક્યા એસા નહીં ? તુજે ક્યા કરના હૈ ? સમજ મેં આયા ?

અનંત કાલ સે પરિભ્રમણ કરતા હૈ. બાદ મેં નવવીં (ગાથા મેં) કહેંગે, ‘પુણ્ય-પાપ-ફલમાહિ, હરખ બિલખૌ મત ભાઈ;’ પુણ્ય ઔર પાપ યે દો તો વિકાર હેં. વિકાર કે બંધન મેં જડ કા બંધન હોતા હૈ, ઉસકે ફલ મેં યહ ધૂલ આદિ બાહર મેં સંયોગ મિલતે હેં. સમજ મેં આયા ? કહતે હેં, જિતને પ્રાણી અભી તક મુક્તિ કો પ્રાપ્ત હુએ ઔર પાર્યેંગે સબ સમ્યગ્જ્ઞાન કી મહિમા (હૈ, એસા) સર્વજ્ઞ પરમાત્મા કહતે હેં. ત્રિલોકનાથ વીતરાગ પરમેશ્વર આદિ ગણધરો, મુનિનાથ એસા કહતે હેં કિ, યે મુક્તિ પાને કા ઉપાય સબ સમ્યગ્જ્ઞાન કી મહિમા હૈ. ઇસ સમ્યગ્જ્ઞાન કા અર્થ-સ્વ-પર કા ભેદ. સ્વ-પર કા ભેદ કા અર્થ-પુણ્ય-પાપ કા વિભાવ ઔર ત્રિકાલ સ્વભાવ દોનોં કો અંદર ભિન્ન કરના. આહા..હા...! વહ પહલે આ ગયા હૈ. પ્રત્યેક આત્માર્થી ભવ્ય જીવ કો, સાતવીં (ગાથા મેં) આ ગયા ના ? દેખો ! ક્યા કહા ? ‘તાસ જ્ઞાનકો કારન, સ્વ-પર વિવેક બખાનૌ;’ સાતવીં ગાથા મેં આ ગયા. ‘કોટિ ઉપાય બનાય ભવ્ય, તાકો ઉર આનૌ.’ હૈ ઉસમેં ? ભૈયા ! સાતવે શ્લોક મેં હૈ. આહા..હા...! દુનિયા કો દરકાર નહીં. પ્રવૃત્તિ કી આડ મેં નિવૃત્તિ નહીં હૈ. ક્યા ચીજ હૈ ? મેરી અંતર ચીજ ક્યા હૈ ? ઔર યહ વિકાર ક્યા હોતા હૈ ? શરીર આદિ જડ કી પર્યાય જડ સે ક્યા હોતી હૈ ? (ઉસકે) ભેદ કા કોઈ પતા નહીં. સબ એક

માનકર અનાદિ અજ્ઞાની મિથ્યાદષ્ટિ પર કો એક માનકર ચાર ગતિ મેં રખડતા હૈ.

ભગવાન ત્રિલોકનાથ પરમેશ્વર સર્વજ્ઞદેવ કા ફરમાન સમવસરણ મેં મુનિનાથ એસા કહતે હેં. ‘દૌલતરામજી’ ભી અપના નહીં કહતે હેં. મુનિનાથ એસા કહતે હૈ. તીર્થંકરદેવ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર સૌ ઇન્દ્ર સે પૂજનીક સમવસરણ મેં ભગવાન ફરમાતે થે કિ, સમ્યગ્જ્ઞાન સમાન કોઈ (મહિમાવંત) હૈ નહીં. સમજ મેં આયા ? યહાં તો એસા માનતા હૈ કિ, દેહ કી ક્રિયા મેં કર સકતા હૂં. વહ તો જડ હૈ. જડ કી પર્યાય તો જડ સે હોતી હૈ. જડ કી પર્યાય હૈ. પર્યાય સમજે ? જડ મેં ત્રીન બોલ હેં—દ્રવ્ય, ગુણ ઔર પર્યાય. જડ પદાર્થ હૈ વહ વસ્તુ (હૈ). ઉસમેં ગુણ હેં—વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ ગુણ (હેં) ઔર ઉસકી એસી હાલત—રૂપાંતર હોતા હૈ વહ ઉસકી પર્યાય (હૈ). જડ મેં દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય જડ સે હોતે હેં ઔર અજ્ઞાની માને કિ મેરે સે હોતા હૈ તો જડ કો અપના માના. પહલે આ ગયા હૈ ના ? તન ઉપજત મેં ઉપજા, તન નાશત મેરા નાશ હુઆ. વહ જડ કો અપના માનતે હેં. બહુત અચ્છા લિયા હૈ,

‘છહ ઢાલા’ મેં બહુત થોડે મેં ભર દિયા (હૈ), પરંતુ વિવેચન નહીં, સમજન નહીં, વિચાર નહીં, મનન નહીં. કલ ભૈયા કહતે થે, થોડા પઢ લેતે હેં. પઢે લેકિન મનન કુછ નહીં. થોડા સ્વાધ્યાય કરના હૈ. દો પન્ને પઢ લો. બસ ! લેકિન કયા પઢતે હો ? ઉસમેં કિયા કયા ? ઉસમેં ભાવ કયા હૈ ? (ઉસકા) ભાવ સમજે બિના, ભાવભાસન હુએ બિના કા વાંચન, મનન સબ નિરર્થક હૈ. ‘ટોડરમલજી’ ‘મોક્ષમાર્ગ પ્રકાશક’ મેં કહતે હેં ના ? ભાવભાસન હોના ચાહિયે. ભાવ કા અંદર ખ્યાલ હોના ચાહિયે કિ, યહ આત્મા ભગવાન પરમેશ્વર એસા કહતે હેં કિ, સમ્યગ્જ્ઞાન કી મહિમા સે આત્મા મુક્ત હોતા હૈ, તો સમ્યગ્જ્ઞાન કયા ?

મેં આત્મા અંતર જ્ઞાન કી જ્યોત ચૈતન્યસૂર્ય પડા હૂં ઔર યે પુણ્ય-પાપ કા વિકાર, વિભાવ હૈ વહ બંધ કા કારણ હૈ. મેરે સ્વભાવ સે વિભાવ વિપરીત હૈ ઔર કર્મ, શરીરાદિ હેં વે મેરે સે પૃથક હેં. સ્વભાવ કી સામર્થ્યતા કા ભાન, વિભાવ કી વિપરીતતા કા ભાન ઔર જડ કી પૃથકતા કા ભાન. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...! ... શરીર ચલતા હૈ ? આત્મા બહુત પ્રેરણા કરે લેકિન ચલતા નહીં. શરીર જડ હૈ. પક્ષઘાત હોતા હૈ તબ નહીં ચલતા. વહ જડ હૈ. જડ કી અવસ્થા આત્મા સે નહીં

હોતી, પૃથક છે. પૃથક પદાર્થ કી ક્રિયા પૃથક મેં, અપને સે પૃથક મેં ઉસમેં હોતી હૈ, અપને સે નહીં, અપને મેં નહીં. શરીર, વાણી કી ક્રિયા અપને સે નહીં, અપને મેં નહીં. આહા..હા....!

પુણ્ય-પાપ કા ભાવ વિભાવ અપને સ્વભાવ મેં નહીં ઔર અપને સ્વભાવ સે વિભાવ ઉત્પન્ન હુઆ નહીં. સમજ મેં આયા ? આહા...! વિકાર જો ઉત્પન્ન હોતા હૈ વહ અંશ મેં અંદર યોગ્યતા સે, વર્તમાન અંશ કી યોગ્યતા કી પુણ્ય-પાપ કા વિકાર (ઉત્પન્ન હોતા હૈ). દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ કા પરિણામ પુણ્ય હૈ. હિંસા, જૂઠ, ચોરી, વિષયભોગ કા ભાવ પાપ હૈ. દોનોં વિભાવ હૈં. વહ કહતે હૈં. આહા..હા....! વિભાવ આત્મા મેં એક સમય કી યોગ્યતા કી વિપરીતતા સે ઉત્પન્ન હોતા હૈ. સ્વભાવ મેં અવિપરીતતા ત્રિકાલ આનંદકંઠ શાયક પડા હૈ. એસા વિપરીત ઔર અવિપરીત દો કા ભેદજ્ઞાન કરના ઔર જડ શરીર કી પૃથક્તા કા જ્ઞાન અંતર મેં લાના ઉસકા નામ સમ્યગ્જ્ઞાન, ભેદજ્ઞાન, શિવમાર્ગ કા ઉપાય ભગવાન ફરમાતે હૈં. આહા..હા....! કહા ? (એસા) મહિમા મુનિનાથ ને કહા હૈ. 'જિનેન્દ્રદેવ ને કહા હૈ.' દેખો ! ઉસમેં લિખા હૈ. યહાં તક તો કલ ચલા થા.

પાંચ ઇન્દ્રિયોં કે વિષયોં કી ઇચ્છારૂપી ભયંકર દાવાનલ...' ક્યા કહતે હૈં ? વિષય મેં સુખ માન રખા હૈ. પાંચ ઇન્દ્રિય વિષયોં મેં સુખ માન રખા હૈ વહ મિથ્યા ભ્રમ હૈ. યે ઇન્દ્રિય તો જડ હૈં, વિષય પર હૈં ઔર અંદર મેં ભાવઇન્દ્રિય ખંડ ખંડ સે લક્ષ્ય કરકે, શબ્દ મેં, રૂપ મેં, રસ મેં, ગંધ મેં, શરીર કે સ્પર્શ મેં મુજે ઠીક હૈ, મુજે સુખ હોતા હૈ, એસી માન્યતા મિથ્યાત્વ હૈ. સમજ મેં આયા ? ઉન વિષયોં કે સુખ કી ઇચ્છા મેં સુખ માના હૈ વહ મિથ્યા ભ્રમ હૈ. ઇસ વિષયસુખ કી ઇચ્છા કો સમ્યગ્જ્ઞાન નાશ કર સકતા હૈ. સમજ મેં આયા ? ક્યોં ? વિષય કી ઇચ્છા, ઇન્દ્ર કા ભોગ, રાજ કા ભોગ, શેઠાઈ કા ભોગ, યે સબ ઇચ્છા હોતી હૈં સબ દુઃખરૂપ હૈ. માનતા હૈ કિ, હમેં વિષય મેં સુખ કી મજા પડતી હૈ. મૂઢ હૈ, મિથ્યાદષ્ટિ હૈ, ઉસે સમ્યગ્જ્ઞાન હૈ નહીં. વિષય મેં સુખ માનના, સુખ નહીં હૈ ઉસમેં (સુખ) માનના ઉસકા નામ મિથ્યાત્વભાવ, અજ્ઞાનભાવ હૈ. ઇસ મિથ્યાત્વભાવ કા નાશ સમ્યગ્જ્ઞાન સે હોતા હૈ, એસા કહતે હૈં. સમજ મેં આયા ? કહા ના ?

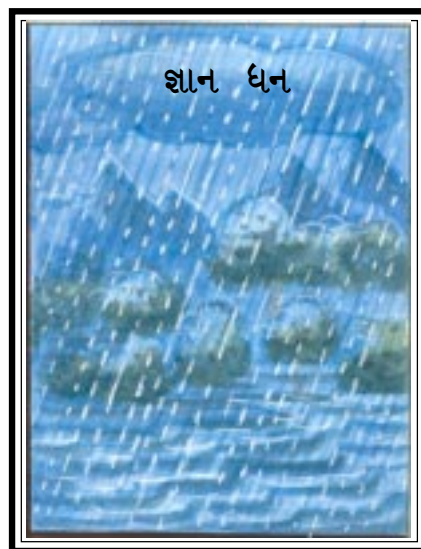
‘પાંચ ઇન્દ્રિયોં કે વિષયોં કી ઇચ્છારૂપી ભયંકર દાવાનલ સંસરી જીવોંરૂપી અરણ્ય-પુરાને વન કો...’ પુરાના વન. ક્યા કહતે હૈં ? આહા..હા...! એક શ્લોક મેં દો બાત કહી. એક તો અપના સમ્યગ્જ્ઞાન, વિભાવ પર સે ભિન્ન, ઉસમેં વિષય કી ચાહ, ઉસમેં સુખ માનના, ઉસસે ભી સમ્યગ્જ્ઞાન મેં ભિન્ન હો ગયા. સમજ મેં આયા ? વિષય કી દાહ-ચાહ જો હૈ, સુખરૂપ માન્યતા (જો હૈ) વહ અજ્ઞાન મેં હૈ. જ્ઞાન હુઆ કિ, ઓ..હો...! મેં તો આત્મા આનંદ હૂં, આનંદ મેરે મેં હૈ. આનંદ વિષયો મેં નહીં. વિષયો મેં આનંદ નહીં, ભોગ મેં આનંદ નહીં, ઇજ્જત મેં આનંદ નહીં, લક્ષ્મી મેં આનંદ નહીં. પર મેં આનંદ માનના ઉસકા નામ ભગવાન મિથ્યાદષ્ટિ અજ્ઞાન કહતે હૈં. ઇસ મિથ્યાદષ્ટિપને (મેં) જો વિષય મેં સુખબુદ્ધિ હૈ વહ સમ્યગ્જ્ઞાન સે હી નાશ હોતી હૈ. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...!

‘વિષય-ચાહ દવ-દાહ’ દાવાનલ જલા, દવાનલ. થોડી અનુકૂલતા દેખે, જૈસે પતંગા ગિરતા હૈ, પતંગા.. પતંગા દીપક દેખકર પતંગા ગિરતા હૈ, વૈસે યહાં ‘દૌલતરામજી’ કહતે હૈં કિ, અજ્ઞાની પાંચ ઇન્દ્રિય વિષયોં કી લાલચ કરકે અજ્ઞાની સુખબુદ્ધિ (માનકર) અંદર ગિરતા હૈ. સમ્યગ્દષ્ટિ ઉસકો નાશ કરતે હૈં. ઓ..હો...! પાંચ ઇન્દ્રિય કે વિષય મેં રાગ (હોતા હૈ) ઉસમેં સુખ નહીં હૈ. સમ્યગ્દષ્ટિ કો રાગ હોતા હૈ, સમજ મેં આયા ? સમ્યગ્દષ્ટિ કો રાગ હોતા હૈ. સ્ત્રી કે ભોગ મેં થોડા રાગ હૈ, સુખબુદ્ધિ નહીં હૈ. યહ કહતે હૈં, સુખબુદ્ધિ નહીં. સમ્યગ્જ્ઞાની કો વિષયચાહ મેં સુખબુદ્ધિ નહીં હૈ. સમજ મેં આયા ?

યહાં યહ કહતે હૈં, ‘વિષય-ચાહ દવ-દાહ’ આત્મા કે આનંદ કે ભાન બિના, આત્મા મેં આનંદ હૈ, સુખ હૈ ઐસી દષ્ટિ ઔર જ્ઞાન બિના વિષય-ચાહ દાહ, જલન-દાવાનલ અંદર મેં જલતા હૈ. ઐસા કરું, ઐસા કરું, ઐસા કરું..

ઐસી વિષય-ચાહ કી દાહ (હૈ). સમજ મેં આયા ? ‘પુરાને વન...’ અનાદિકી વિષયભોગ કી ચાહના પડી હૈ વહ સમ્યગ્જ્ઞાન દ્વારા નાશ હો જાતી હૈ. કયા કહા ? સમજ મેં આયા ? ‘જલા રહા હૈ, ઉસકી શાન્તિ કા ઉપાય દૂસરા નહીં હૈ; (માત્ર) (જ્ઞાન-ઘનઘાન) જ્ઞાનરૂપી વર્ષા કા સમૂહ શાંત કરતા હૈ.’ ઉસકા કયા અર્થ હુઆ ? કિ, વિષયભોગ કી વાંછાં મેં જો સુખબુદ્ધિ અનાદિ કી હૈ (વહ સમ્યગ્જ્ઞાન સે હી શાંત હોતી હૈ). સમજ મેં આયા ? મિથ્યાદષ્ટિ અજ્ઞાની અનાદિકાલ મેં વિષયચાહ મેં સુખબુદ્ધિ (રખતા હૈ) ઔર મુજે મજા આતી હૈ, ઐસા માનતા હૈ વહ મૂઢ જીવ હૈ. વહ મૂઢતા, વિષય કી ચાહ મેં સુખ માનના વહ ભેદજ્ઞાન સે શાંતિ હોતી હૈ. સમજ મેં આયા ? આહા...હા...! ભાઈ ! આહા...હા...!

ભગવાનઆત્મા ઇચ્છા, રાગ સે મેરી ચીજ ભિન્ન હૈ, ઐસા આનંદરૂપી અપના જ્ઞાન કરકે ઇચ્છા કા દાહ જો દાવાનલ હૈ ઉસે સમ્યગ્જ્ઞાની બુઝાતે હૈં. ઇચ્છા મેં સુખ નહીં, ભોગ મેં સુખ નહીં, ઇજજત મેં સુખ નહીં, પર મેં સુખ નહીં. પર મેં સુખી નહીં હૈ, ઐસી બુદ્ધિ સમ્યગ્જ્ઞાની કો સમ્યગ્જ્ઞાન સે પર મેં સુખબુદ્ધિ (રૂપ) અજ્ઞાન કો નાશ કર દેતી હૈ. બુઝાતા હૈ, ઐસા કહા ના ? ‘જ્ઞાનરૂપી વર્ષા કા સમૂહ...’ જ્ઞાન કી વ્યાખ્યા, જ્ઞાન કી વ્યાખ્યા કયા ? વિકાર, વિકલ્પ હૈ ઉસસે મેરી ચીજ ભિન્ન હૈ. મેરે મેં આનંદ હૈ. મેરે મેં આનંદ હૈ, (ઐસા) સમ્યગ્દષ્ટિ ચૌથે ગુણસ્થાન મેં માનતે હૈં. સમજ મેં આયા ?

ચૌથે ગુણસ્થાન મેં અભી અવિરત સમ્યગ્દષ્ટિ હો, ત્યાગ ન હો, ૮૬ હજાર સ્ત્રી હો, ઇન્દ્રો કો ઇન્દ્રાણી હૈ, પહલે દેવલોક મેં શકેન્દ્ર હૈ. ઇન્દ્ર ઔર ઇન્દ્રાણી દોનોં એકાવતારી હૈ, એકભવતારી (હૈં). સમજ મેં આયા ? સ્વર્ગ મેં ઇન્દ્ર હૈ ના ? શકેન્દ્ર ઔર ઉસકી શચિ (ઇન્દ્રાણી), દોનોં એકભવતારી હૈં. વહાં સે એક ભવ (કરકે)

દોનોં મોક્ષ જાનેવાલે હેં. વહાં દોનોં મેં વિષય કી ઇચ્છા કા પ્રેમ નહીં હૈ. આહા..! અજ્ઞાની કો થોડા ભી રાગ હૈ, ભોગ કી ઇચ્છા (હૈ ઉસમેં) અજ્ઞાન કે કારણ મીઠાસ, મીઠાસ, પ્રેમ હૈ, ઐસા બતાતે હેં. સમ્યગ્જ્ઞાન રાગ ઔર અશુદ્ધ પુણ્ય-પાપ કે ભાવ સે મેરા સ્વરૂપ ભિન્ન હૈ ઐસા સમ્યગ્જ્ઞાન ક્રિયા, યહ સમ્યગ્જ્ઞાન વિષયચાહ કી દાહ કો શાંત કરતા હૈ. સમજ મેં આયા ?

અપના સમ્યગ્જ્ઞાન કરને સે મેરે મેં આનંદ હૈ, ઐસા ભાન હોકર વિષયચાહ કે દાવાનલ કો શાંત કર દેતા હૈ. તીનકાલ મેં (વિષય મેં) સુખ નહીં હૈ. મેરે આત્મા કે અલાવા સુખ તીનકાલ મેં કહીં નહીં હૈ. ભોગ મેં, વિષય મેં, ઇજ્જત મેં, કીર્તિ મેં, મહંત મેં, બડે અધિકારી મેં (સુખ નહીં). સમજ મેં આયા ? દેખો ! ઇતના કહતે હેં, થોડે મેં બહુત ભર દિયા હૈ.

જે પૂરવ શિવ ગયે, જાહિં, અરુ આગે જૈહેં;

સો સબ મહિમા જ્ઞાનતની, મુનિનાથ કહેં હેં.

વિષય-ચાહ દવ-દાહ, જગત-જન અરનિ દઝાવૈ;

આહા..હા..! પુરાને વન કો જલા રહા હૈ. ...રૂપી વન. અંદર શાંતિ.. શાંતિ.. ભગવાનઆત્મા અપની શ્રદ્ધા-જ્ઞાન કરકે રાગરહિત અપની શાંતિ હોતી હૈ, ઇસ શાંતિ કો ઇચ્છા મેં દાહ, સુખ હૈ, પર મેં મજા હૈ, ઐસી અગ્નિ બુઝા દેતી હૈ, શાંતિ કો બુઝા દેતી હૈ, સમ્યગ્જ્ઞાન અગ્નિ કો બુઝા દેતી હૈ. આહા..હા..!

મુમુક્ષુ :- સમ્યગ્દષ્ટિ કો દવ તો નહીં હૈ.

ઉત્તર :- દવ ભી નહીં હૈ, થોડી અસ્થિરતા હૈ. ઉસકા પ્રેમ નહીં, ઉસકા જ્ઞાતા-દષ્ટા હૈ. સમ્યગ્દષ્ટિ કો રાગ આતા હૈ ઉસકા જ્ઞાતા-દષ્ટા હૈ. કલ કહા થા ના ? ‘જ્ઞાની વિષયસુખ માંહી, યહ વિપરીત સંભવ નાંહી’ યહ ‘બનારસીદાસ’ મેં હૈ.

જ્ઞાનકલા જિસકે ઘટ જાગી, તે જગમાંહી સહજ વૈરાગી,

‘જ્ઞાનકલા જિસકે રે ઘટ જાગી’ રાગ, વિકલ્પ, પુણ્ય-પાપ સે મેરી ચીજ ભિન્ન હૈ. શરીર કી ક્રિયા આદિ મેરે સે ભિન્ન હૈ. ઐસા અંતર મેં સમ્યગ્જ્ઞાન ચૌથે ગુણસ્થાન મેં હુઆ. ‘જ્ઞાનકલા જિસકે ઘટ જાગી, તે જગમાંહી સહજ વૈરાગી,’ સ્વભાવિક વૈરાગ્ય

હૈ, હઠ સે નહીં. કિસી મેં સુખ નહીં. સ્ત્રી કી લાલચ નહીં, અપની ઇચ્છા થોડી હોતી હૈ વહ અસ્થિરતા હૈ, ઉસે ઉપસર્ગ માનતે હૈં. સમ્યગ્જ્ઞાની ભોગ કી ઇચ્છા હોતી હૈ ઉસે ઉપસર્ગ માનતે હૈં. મિથ્યાદષ્ટિ ઇચ્છા કો સુખરૂપ માનતે હૈં. ઇતના બડા ફર્ક હૈ. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ? કયા ?

મુમુક્ષુ :- સમ્યગ્દષ્ટિ ઉપસર્ગ માનતા હૈ.

ઉત્તર :- ઉપસર્ગ માનતે હૈં. સર્પ દેખતે હૈં, જૈસે સર્પ દેખતે હૈં ઔર ભાગતે હૈં વૈસે સમ્યગ્જ્ઞાની-ધર્મી જીવ અપને મેં આનંદ દેખતે હૈં, રાગ મેં દુઃખ દેખતે હૈં. ભાગના ચાહતે હૈં. સર્પ.. સર્પ ભયંકર સર્પ દેખકર જૈસે ભાગતા હૈ, વૈસે સમ્યક્ ધર્મી જીવ રાગ મેં દુઃખ દેખકર વહાં સે હટના ચાહતે હૈં. અજ્ઞાની રાગ મેં સુખ માનકર વહાં પડા હૈ. આહા..હા...!

મુમુક્ષુ :- ... કેમ પરણે છે ?

ઉત્તર :- ભાગને કે લિયે હી શાદી કરતે હૈં. શાદી હી નહીં કરતા હૈ, વહ સબ સૂક્ષ્મ બાર્તે હૈં. ભગવાન કો સમ્યગ્જ્ઞાન હૈ, ક્ષાયિક સમકિત હૈ ઔર ૮૬ હજાર (સ્ત્રી કે સાથ) શાદી કરતે હૈં, ઐસા દિખતા હૈં. અંદર મેં નહીં, અંદર મેં નહીં. યહ રાગ દુઃખદાયક હૈ, મેરી શાંતિ મેરે પાસ હૈ. મેરા શાંતિ કા અનુભવ મેરે પાસ હૈ. યહ રાગ મુજે દુઃખદાયક હૈ. રાગ ટલતા નહીં હૈ ઇસલિયે ઇતના સંયોગ દિખને મેં આતા હૈ. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...!

પકડ પકડ મેં ફર્ક હૈ. બિલ્લી અપને બચ્ચે કો મુખ મેં પકડતી હૈ ઔર બિલ્લી ચૂહે કો મુખ મેં પકડતી હૈ. પકડતી હૈ યા નહીં ? બિલ્લી ચૂહે કો પકડતી હૈ. ચૂહા કહતે હૈં ના ? ચૂહે કો ઐસે પકડે ઔર અપને બચ્ચે કો સાત દિન રખે ફિર વહાં સે મુલાયમતા સે (પકડતી હૈ). પકડ પકડ મેં ફર્ક હૈ. ઐસે સમ્યગ્જ્ઞાની ધર્મી સમ્યગ્દષ્ટિ જીવ ભોગ કી વૃત્તિ ઉત્પન્ન હોતી હૈ પરંતુ (ઉસકી) પકડ નહીં, ઉસમેં સુખબુદ્ધિ નહીં. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ?

ઇતની સમ્યગ્જ્ઞાન કી મહિમા હૈ, પરંતુ સમ્યગ્જ્ઞાન કરને કી દરકાર નહીં. દૂસરા કરતા હૈ, યે કરો, યે કરો, ઉસમેં જિંદગી ચલી ગઈ. સમજ મેં આયા ? બાહર કા

આચરણ કરતે, કરતે, કરતે જિંદગી ગંવા દી. મેરી ચીજ ક્યા હૈ ? રાગ સે ભિન્ન ક્યા હૂં ? મેરે મેં આનંદ ક્યા હૈ ? એસા સમ્યગ્દર્શન ઔર સમ્યગ્જ્ઞાન કરને કા ઉસે અવસર મિલતા નહીં.

કહતે હૈં કિ, કોટિ ઉપાય બનાય, કરોડ ઉપાય કરકે ભી તુમ સમ્યગ્જ્ઞાન કા ઉપાય કરો, દૂસરી બાત છોડ દો. કહા કિ નહીં ઉસમેં ? દેખો ના, સુખ કી બાત ઉસે હિન્દી મેં કહતે હૈં. (સાતવીં ગાથા મેં) કહા કિ નહીં ? ‘કોટિ ઉપાય બનાય ભવ્ય, તાકો ઉર આનૌ.’ ક્યા (કહતે હૈં) ? ‘સ્વ-પર વિવેક બખાનૌ;’ સ્વ ઔર પર કા જ્ઞાન કોટિ ઉપાય કરકે ભી વહ એક કરના હૈ. જિસને સમ્યગ્જ્ઞાન ઔર સમ્યગ્દર્શન ક્રિયા વહ શિવમાર્ગી હો ગયા. ઉસે શિવપંથ હો ગયા, અંતર મેં સંવર પાયા. ઔર જિસને સ્વ-પર કા ભેદજ્ઞાન નહીં ક્રિયા ઔર બાહર મેં દયા, દાન, વ્રત, ભક્તિ કી ક્રિયા મેં રુક ગયા તો તો વિકાર, વિભાવ, શુભભાવ હૈ. શુભભાવ મેં રુક ગયા ઔર શુભભાવ સે ભિન્ન અપના આત્મા હૈ એસા બોધ નહીં ક્રિયા તો ઉસે જન્મ-મરણ કા અંત કભી આતા નહીં. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...!

ભયંકર દાવાનલ. આ..હા...! પ્રભુ ! આત્મા તો શાંતિ કા સાગર હૈ. સમજ મેં આયા ? જૈસે ઠંડી બર્ફ કી શિલા હોતી હૈ, ઠંડી. બર્ફ.. બર્ફ કહતે હૈં ના ? બર્ફ નહીં હોતા હૈ ? ઠંડી બડી શિલા, પાંચ-પાંચ મન કી. એસે આત્મા શાંત વીતરાગસ્વરૂપ અકષાયસ્વરૂપ શાંતસ્વરૂપ અરૂપી શાંતશિલા આત્મા હૈ. ઉસમેં તો શાંતિ હૈ. પરંતુ પુણ્ય-પાપ કા ભાવ ઉત્પન્ન હોતા હૈ (ઉસમેં) અશાંતિ હૈ. આહા..હા...! શુભ-અશુભભાવ મેં જિંદગી ગુજાર દે ઔર ઉસસે ભિન્ન અપને આત્મા કા જ્ઞાન ન કરે તો ઉસે આત્મા કા કલ્યાણ કુછ હોતા નહીં. આહા..હા...! સમજ મેં આયા ?

અરે...! દુનિયા કોઈ સાથ મેં નહીં આયેગી. ફૂ.. હો જાયેગા. શરીર (છૂટ જાયેગા). ચલો, કિતના અભી તો રોજ સુનતે હૈં, હાર્ટ ફેઈલ ! ભાઈ ! અભી કિસી ને કહા કિ, (કોઈ બહન કા) હાર્ટ ફેઈલ હો ગયા. ‘મુંબઈ’ મેં એક બહન બહુત પ્રેમવાલી હૈ, બહુત પ્રેમવાલી હૈ. બહુત રુચિ, હાર્ટ ફેઈલ હો ગયા. છોટી-છોટી ઉમ્ર મેં ૪૫ વર્ષ, ૪૦ વર્ષ, ૫૦ વર્ષ. ચલો, નિકલો ! યે દુનિયા કોઈ સાથ મેં આનેવાલી નહીં. તેરી ધૂલ, ઇજજત યહાં પડી રહેગી. ભગવાન ! ક્યોં ? ભાઈ ! આહા..હા...!

કહતે હૈં, અરે...! પ્રભુ ! તુજે અપને હિત કે લિયે ઇતના અવસર નહીં મિલતા ? વિકાર સે ભિન્ન કરને કા તુજે અવસર નહીં મિલતા ? ભિન્ન કરને કા અવસર નહીં મિલતા તો તુ કભી ભિન્ન હોગા નહીં, તેરી મુક્તિ કભી હોગી નહીં. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...! મહાપુરાના દાવાનલ દાહ (જલ રહા હૈ). આત્મા રાગ સે ભિન્ન હૈ ઐસા સમ્યગ્જ્ઞાન કરને સે, આત્મા મેં આનંદ ભાસિત હોને સે, ઉસ ચાહ કી દાહ શાંત હો જાતી હૈ. જ્ઞાની કો ચાહ કી દાહ શાંત હો જાતી હૈ. આહા..હા...! યહ ગૃહસ્થાશ્રમ મેં સમ્યગ્દષ્ટિ કી બાત ચલતી હૈ, હાં ! સ્ત્રી હો, સાધન હો, ભલે હો, ઉસમેં ક્યા હૈ ? હમેં કુછ નહીં હૈ. આહા..હા...! ભૈયા ! બહુત અચ્છી બાત હૈ. યહ તો સમજ મેં આયે ઐસી બાત હૈ, બહુત સૂક્ષ્મ નહીં હૈ. ક્યોં સેઠ ? યહ તો સમજ મેં આયે ઐસી બાત હૈ, ભૈયા ! આહા..હા...!

કહતે હૈં, વિષય ‘અરણ્ય-પુરાને વન કો જલા રહા હૈ,...’ ભગવાન તેરી શાંતિ કા બડા મહાવન અંદર પડા હૈ. શાંતિ.. શાંતિ.. શાંતિ.. શાંતિ.. સ્વરૂપ પડા હૈ અંદર મેં, ઉસે વિષય કી ચાહ-દાહ જલા રહી હૈ. સમ્યગ્જ્ઞાન બિના. ક્યોંકિ તુજે ચાહ મેં મીઠાસ (લગતી) હૈ. સમ્યગ્જ્ઞાન રાગ સે ભિન્ન હુઆ ઐસે જ્ઞાન મેં અપની શાંતિ કા ભાસન હુઆ તો ચાહ કે દાહ કો બુઝાનેવાલી હૈ. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...! અ..હો...! મેં તો જ્ઞાનસ્વરૂપ શાંતિસ્વરૂપ (હું), ઐસે રાગ સે ભિન્ન પડા (તો) રાગ મેં મીઠાસ ચલી ગઈ. સમજ મેં આયા ? મીઠાસ.. મીઠાસ નામ મિથ્યાદષ્ટિ મેં મજા માનતા થા, જ્ઞાની કો ઇચ્છા મેં મજા કી બાત ચલી ગઈ. અપને આત્મા મેં આનંદ હૈ ઐસા સમ્યગ્જ્ઞાન હુઆ તો ઇચ્છા કા દાહ શાંત હો ગયા. સમજ મેં આયા ? આ..હા...! શાંતિ કા દૂસરા ઉપાય નહીં હૈ. ક્યા કહતે હૈં ?

તૂ હઠ સે ઇન્દ્રિયદમન કરના ચાહો, થોડા આહાર કરકે ઇન્દ્રિયદમન કરેં, વહ સબ ઉપાય નહીં, ઐસા કહતે હૈં. આહા..હા...! થોડા આહાર કરના, ઐસા કરના (તો) ઇન્દ્રિય વશ હો જાયેગી, (તો) ઐસે નહીં હોગી. અપના આત્મા રાગ સે ભિન્ન (હૈ), અપની શાંતિ કા ભાસન હુએ બિના રાગ કી શાંતિ નહીં હોગી, ઐસા કહતે હૈં. આહા...! સમજ મેં આયા ? બહુત ભરા હૈ. થોડે મેં, ગાગર મેં સાગર ભર દિયા હૈ. અર્થ સમજને કી દરકાર કિતની ? તોતે કી ભાંતિ રટન કરે. તોતા રટન કરતા

હૈ ના ? મુખાગ્ર કર લેતે હૈં ? તોતે કો સિખાતે હૈં ના ? તોતે કો. દેખો ! યહાં બિલ્લી આયે તો યહાં સે ભાગના, બિલ્લી આયે તો યહાં રહના નહીં, બિલ્લી તુજે પકડેગી, મારેગી. તોતા બોલતે-બોલતે બિલ્લી આયી તો ભી બોલતા હૈ, બિલ્લી યહાં આયેગી, બિલ્લી (મારેગી). લેકિન આ ગઈ, અબ ક્યા કરતા હૈ ? તોતા રટન કરતે-કરતે બિલ્લી આયી તો (ભી બોલતા હૈ), બિલ્લી આયેગી, તુજે પકડેગી, તુજે મારેગી. અરે...! આયી હૈ, ભાગ તો સહી. રટન ક્યા કરતા હૈ ? વૈસે વિકાર મેરા માનના દુઃખ હૈ, ફલાના દુઃખ હૈ, ઐસે તોતે કી ભાંતિ રટન કરતા હૈ. પરંતુ વિકાર સે ભિન્ન મેરી ચીજ હૈ ઉસકા ભાન કરતા નહીં. સમજ મેં આયા ? તોતે કી ભાંતિ.

મુમુક્ષુ :- ...

ઉત્તર :- ઇતના ભી નહીં માલૂમ પડતા. આહા..હા...!

યહાં તો ‘દૌલતરામજી’ ઐસા કહતે હૈં કિ, સ્વ-પર કા ભેદજ્ઞાન કિયે બિના પર કી ઇચ્છા કા દાહ તુજે શાંત નહીં હોગા, ભગવાન ! સમજ મેં આયા ? તેરે મેં આનંદ હૈ. ભગવાન આનંદ સચ્ચિદાનંદ મૂર્તિ હૈ. ‘ચેતન રૂપ અનૂપ અમૂરત, સિદ્ધ સમાન સદા પદ મેરો’ આતા હૈ ના ‘બનારસીદાસ’ મેં ? ‘ચેતન રૂપ ચેતન રૂપ અનૂપ.. અનૂપ’ ઉપમા બિના કી મેરી ચીજ હૈ. ‘ચેતન રૂપ અનૂપ અમૂરત, સિદ્ધ સમાન સદા પદ મેરો’ મેં તો સિદ્ધ સમાન શુદ્ધ આનંદ હૂં. રાગાદિ મેરે મેં નહીં, ઐસા ભાન કિયે બિના ઉસે વિષય કી ચાહ, દાહ ઔર ભ્રમણા કા નાશ કભી હોતા નહીં. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...! કહા થા ના ?

જ્ઞાનકલા ઊપજી મોહિ,

કહોં ગુન નાટક આગમ કેરૌ

જાસુ પ્રસાદ સઘૈ સિવમારગ,

વેગિ મિટૈ ભવવાસ બસેરૌ. ૧૧.

સમ્યગ્જ્ઞાન સે ઘટ મેં બસના છૂટ જાતા હૈ. સમ્યગ્જ્ઞાન બિના ભવ કા અભાવ કભી હોતા નહીં.

મુમુક્ષુ :- ધર્મ તો હોગા.

ઉત્તર :- ધર્મ-બર્મ કહાં સે હોગા ? ધર્મ હો તો તો ભવ કા અભાવ હો જાયે. સમજ મેં આયા ? વહ કહતે હેં. થોડા સૂક્ષ્મ હે.

યહાં તો કહતે હેં, શુભભાવ મેં ભી ધર્મ નહીં હે, એસા બતાતે હેં. શુભભાવ મેં ધર્મ માનનેવાલા, વિષય દાહ કી ઇચ્છા સુખ માનનેવાલા હે. ઉસે આત્મા કી શાંતિ કી દરકાર હે નહીં. વિષયદાહ કી ચાહ મિટા સકતા નહીં ઔર પર સે ભિન્ન કર સકતા નહીં. આ..હા...! જિસે પર માને બાદ મેં ઉસમેં સુખબુદ્ધિ રહે કહાં સે ? શરીરાદિ પર, સ્ત્રી આદિ પર, લક્ષ્મી આદિ પર (હેં). મેરી ચીજ મેરે મેં ભિન્ન હે, એસા માનનેવાલા કો પર મેં સુખબુદ્ધિ રહતી નહીં. ઔર પુણ્ય પરિણામ હોતા હે, પાપ કા પરિણામ હોતા હે પરંતુ ઉસસે મેરી ચીજ ભિન્ન હે તો પુણ્ય-પાપભાવ મેં ભી સુખબુદ્ધિ હોતી નહીં. સમજ મેં આયા ? આહા..હા...!

‘જ્ઞાનરૂપી વર્ષ કા સમૂહ...’ કયા કહા ? આહા..હા...! ભગવાનઆત્મા આનંદસ્વરૂપ વિકાર સે ભિન્ન (હે), એસા સમ્યગ્જ્ઞાન હુઆ તો ઇસ સમ્યગ્જ્ઞાનમેં સે શાંતિ કા પ્રવાહ બહતા હે. જૈસે અજ્ઞાન મેં અશાંતિ કા પ્રવાહ ઉત્પન્ન કરતા થા, વૈસે જ્ઞાન મેં વિકાર ઔર શરીર સે ભિન્ન મેરા આત્મા (હે), એસા સમ્યગ્જ્ઞાન હુઆ. સમ્યગ્જ્ઞાન, હાં ! તો સમ્યગ્જ્ઞાનમેં સે શાંતિ કા પ્રવાહ આતા હે. અજ્ઞાન મેં અશાંતિ કી ઉત્પત્તિ, એકાંત મિથ્યાત્વ ઔર અશાંતિ કી ઉત્પત્તિ થી.

‘સમયસાર’ શાસ્ત્ર મેં એસા લિખા હે કિ, જ્ઞાન કા સમકિત, જ્ઞાન કા જ્ઞાન, જ્ઞાન કા ચારિત્ર એસે બોલ ‘સમયસાર’ મેં આતે હેં. ચૈતન્ય ભગવાનઆત્મા પુણ્ય-પાપ કા વિકાર-વિભાવ સે ભિન્ન (હે), એસા આત્મા કા જ્ઞાન, આત્મા કા સમ્યગ્દર્શન ઔર આત્મા કા સ્વરૂપ મેં ચારિત્ર. ઉસકા નામ ચારિત્ર હે. આત્મા મેં શુદ્ધ ચૈતન્ય ભગવાન કા અંતર જ્ઞાન (હોના) ઉસકા નામ સમ્યગ્જ્ઞાન (હે). શુદ્ધ ચૈતન્ય ભગવાન રાગ, પુણ્ય સે ભિન્ન (હે), ઉસકી પ્રતીત (હોની) ઉસકા નામ સમ્યગ્દર્શન (હે) ઔર સ્વરૂપ શુદ્ધ આનંદકંઠ મેં રમણતા કરની, લીનતા કરની ઉસકા નામ ચારિત્ર હે. લોગ તો બાહ્ય ક્રિયા કો ચારિત્ર માનતે હેં. લો, ચારિત્ર (હુઆ), વ્રત (લે લિયે). લેકિન સુન તો સહી. સમ્યગ્દર્શન બિના વ્રત કહાં સે આયા ? ઔર તેરા ચારિત્ર આયા કહાં સે ? સમજ મેં આયા ? બિના અંક કે શૂન્ય. શૂન્ય.. શૂન્ય (હેં). એક કો કયા

કહતે હેં ? એક નહીં હૈ ઔર લાખ શૂન્ય હેં. લાખ શૂન્ય કી ક્વા કીમત હૈ ? એસે આત્મા પહલે (જાને), રાગ કા અંશ ભી મેરા કર્તવ્ય નહીં. સમજ મેં આયા ?

‘કરૈ કરમ સોઈ કરતારા, જો જાને...’ દેખો ! જ્ઞાન આયા. ‘જો જાને સૌ જાનનહારા, જાને સૌ કર્તા નહીં હોઈ, જો કરતા નહિ જાને સોઈ.’ (કર્તા-કર્મ અધિકાર, શ્લોક-૩૩) યે ‘સમયસાર નાટક’ કે શબ્દ હેં. ‘કરૈ કરમ સોઈ કરતારા,’ અજ્ઞાની દયા, દાન કા વિકલ્પ ઉઠાકર મેરા કામ હૈ, મેરા કર્તવ્ય હૈ એસા કરનેવાલા ભગવાન કહતે હેં કિ, અજ્ઞાન હૈ. વિકાર મેરા કર્તવ્ય (હૈ એસા) માનનેવાલા કર્તા હોતા હૈ, વહ અજ્ઞાની હૈ. ‘કરૈ કરમ સોઈ કરતારા, જા જાને સૌ જાનનહારા,’ પુણ્ય-પાપ કે વિકલ્પ સે મેરી ચીજ ભિન્ન હૈ, એસા જાનનેવાલા રાગ કો જાનતા હૈ લેકિન રાગ કો કરતા નહીં. એસા ભાન નહીં, સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન નહીં (ઔર માનતે હેં કિ) વ્રત ઔર ચારિત્ર, તપ હો ગયા. કહાં સે હો ગયા ? સમજ મેં આયા ?

‘કરૈ કરમ સોઈ કરતારા, જો જાને સૌ જાનનહારા, જો કરતા નહિ જાને સોઈ.’ દેહ-ક્રિયા ઔર મેં રાગ મેરા કામ હૈ, કર્તવ્ય હૈ એસા માનનેવાલા. ‘કરતા નહિ જાને સોઈ’ ઉસકે પાસ જ્ઞાન નહીં, મેં જ્ઞાતા હૂં એસા ઊસે રહતા નહીં. મેં જ્ઞાન હૂં, કર્તા નહીં. ‘જો કરતા નહિ જાને સોઈ, જે જાને સૌ કરતા નહીં હોઈ’ સમ્યગ્જ્ઞાની-ધર્મી જીવ અપના વિકાર ઔર શરીર સે ભિન્ન જાનનેવાલા રાગ ઔર દેહ કી ક્રિયા કા કર્તા હોતા નહીં. સમજ મેં આયા ? સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ ! અનંતકાલ સે વહ સ્વ-પર ભેદજ્ઞાન નહીં સમજા. શરીર કો પર માનના, રાગ કો વિભાવ માનના ઔર કર્તા માના, ઉસે મેરા કાર્ય માનના. દો એક હો ગયે, ભિન્ન તો હુઆ નહીં.

મુમુક્ષુ :- શરીર કી ક્રિયા સે ધર્મ હોતા હૈ.

ઉત્તર :- શરીર કી ક્રિયા સે ધર્મ હોતા હૈ, ધૂલમેં સે હોતા હૈ ? વહ શરીર તો મિટ્ટી હૈ, વહ તો જડ હૈ, જડ કી પર્યાય હૈ, દેખો ! રાખ હૈ, ધૂલ હૈ. થોડે સમય બાદ રાખ હોગી. સ્મશાન મેં ઇસકી રાખ હોગી યા દૂસરે કી હોગી ? વહ તો જડ હૈ. અંદર મેં શુભ-અશુભભાવ હોતા હૈ વહ વિભાવ, વિકાર હૈ. ઉસસે ભિન્ન અપને જ્ઞાન કા જ્ઞાન ન હુઆ તો રાગ ઔર પર કા કર્તા હોતા હૈ તો પર ઔર (સ્વ) દો કો એક માનતા હૈ. આહા...હા...! ભાઈ ! બહુત સૂક્ષ્મ બાત હૈ, ભાઈ !

અરે...! ઉસને સત્ય સુના નહીં, સત્ય સુના નહીં, ક્યા હૈ ? ઔર ઐસે હી જિંદગી નિકાલ દી. વહ તો ગલુડિયા.. કુત્તે કા બચ્ચા, ઉસે તુમહારી ભાષા મેં ક્યા કહતે હૈં ? પિલ્લા.. ઐસે જિંદગી નિકાલ દે, ઐસે (અજ્ઞાની) અપની (જિંદગી) નિકાલ દેતા હૈ. આહા...! સમજ મેં આયા ? ભગવાન તો ઐસા કહતે હૈં, ભૈયા ! કરુણા કરકે કહતે હૈં, હાં ! યહાં ભી ‘દૌલતરામજી’ ભગવાન કા કહા હુઆ કહતે હૈં, હાં ! ઉનકે ઘર કી બાત નહીં.

કહતે હૈં, ‘જ્ઞાનરૂપી વર્ષા કા સમૂહ શાંત કરતા હૈ.’ આહા...હા...! અરે...! મેં તો શાંત જ્ઞાન હૂં ના ! યે વિકાર મેરે સે પર હૈ ના ! પર મેં મીઠાસ, પર મેં મેરા માનના કહાં રહા ? જ્ઞાની ને અપને સ્વભાવ સે વિકાર કો પર માના તો પર મેં અપના માનના કહાં રહા ? માનના રહા નહીં તો ઉસમેં મીઠાસ રહી નહીં. મીઠાસ હૈ નહીં, મીઠાસ હૈ નહીં. જ્ઞાની કો રાગ મેં મીઠાસ હૈ નહીં, અજ્ઞાની કો અંદર મેં મીઠાસ હટતી નહીં. ઓ...હો...હો...! એક શ્લોક મેં તો બહુત ભર દિયા હૈ, હાં ! મૌલિક રચના હૈ. સાદી હિન્દી ભાષા મેં હૈ. ઉસકા ભી વિચાર નહીં કરતે. ‘છહ ઢાલા’ બોલતે રહો, રોજ સ્વાધ્યાય કર લો.

મુમુક્ષુ :- વિચાર કે લિયે સમય ચાહિયે ના !

ઉત્તર :- વિચાર કરને કા અવસર નહીં મિલતા, ઐસા કહતે હૈં. અરે...! ભગવાન ! દૂસરા અવસર તો બહુત મિલતા હૈ. અપને હિત કે લિયે અવસર નહીં મિલતા ! આહા...! અનંતકાલ મેં ઐસા મનુષ્યદેહ બડી મુશ્કિલ સે મિલા. પહલે કહા થા ના ? પહલે કહા થા. ‘તાતૈં જિનવર-કથિત તત્ત્વ અભ્યાસ કરીજે’ છઠ્ઠા શ્લોક. ‘સંશય વિભ્રમ મોહ ત્યાગ, આપો લખ લીજે.’ ‘આપો લખ લીજે.’ આપો-આત્મા. વિકાર ઔર પર સે ભિન્ન (હૈ). છઠ્ઠે શ્લોક મેં હૈ. ઉસમેં પાંચવાં હોગા. ગુજરાતી મેં પાંચ હોગા, ઇસમેં છઠ્ઠા હોગા. ‘તાતૈં જિનવર-કથિત તત્ત્વ અભ્યાસ...’ તત્ત્વ અભ્યાસ (અર્થાત્) વિકાર તત્ત્વ પર હૈ, સ્વભાવ તત્ત્વ સ્વ હૈ, જડ પર હૈ ઐસા અભ્યાસ કરીજે.

સંશય વિભ્રમ મોહ ત્યાગ, આપો લખી લીજે,
યહ મનુષ્ય પર્યાય, સુકુલ, સુનિવૌ જિનવાની;
ઇહ વિધ ગયે ન મિલે સુમણિ જયૌં ઉદધિ સમાની.

સમુદ્ર મેં એક બડા મણિ ગિર ગયા, (અબ) નહીં મિલેગા. ઐસા મનુષ્યપના મિલા, સુકુલ મિલા, જિનવાણી મિલી લેકિન યદિ ભેદજ્ઞાન નહીં ક્રિયા તો જાયેગા ચૌરાસી કે અવતાર મેં. સમજ મેં આયા ? આહા..હા..! સાદી ભાષા મેં લિયા હે. ઉસકા ભાવાર્થ લો.

ભાવાર્થ :- ‘ભૂત, વર્તમાન ઔર ભવિષ્ય-તીનોંકાલ મેં જો જીવ મોક્ષ કો પ્રાપ્ત હુએ હેં, હોંગે ઔર (વર્તમાન મેં વિદેહક્ષેત્ર મેં) હો રહે હેં;...’ વર્તમાન મેં વિદેહક્ષેત્ર મેં મોક્ષ હો રહે હેં. ‘વહ ઇસ સમ્યગ્જ્ઞાન કા હી પ્રભાવ હે.’ સમ્યગ્જ્ઞાન કા પ્રભાવ. જ્ઞાન નામ વાણી નહીં, શાસ્ત્રભાષા નહીં. રાગ ઔર શરીર સે ભિન્ન અપના જ્ઞાન (હોના) ઉસકા નામ જ્ઞાન હે. યહ સમ્યગ્જ્ઞાન કા પ્રભાવ (હે). ‘ઐસા પૂર્વાચાર્યો ને કહા હે.’ સંતોં ‘કુંદકુંદઆચાર્ય’ મહારાજ આદિ દિગંબર સંત હુએ, મહાન સંત પૂર્વ (મેં હુએ), ભગવાન કી આજ્ઞા કે અનુસાર સર્વ આચાર્યો ને ઐસા કહા હે.

‘જિસપ્રકાર દાવાનલ (વન મેં લગી હુઈ અગ્નિ) વહાં કી સમસ્ત વસ્તુઓં કો ભસ્મ કર દેતા હે,...’ જલા દે ના ? અગ્નિ કિસે ન જલાયે ? સબ કો જલા દેતી હે. ‘ઉસીપ્રકાર પાંચ ઇન્દ્રિયોં સમ્બન્ધી વિષયોં કી ઇચ્છા સંસારી જીવોં કો જલાતી હે...’ ઓ..હો..હો...! શબ્દ, રૂપ, રસ, ગંધ ઔર સ્પર્શ મેં મીઠાશ કી ઇચ્છા, મિથ્યાત્વ કી ઇચ્છા. જલાતી હે. મૂઢ ખુશી માનતા હે. હર્ષ સનેપાત હોતા હે કિ નહીં ? ક્યા કહતે હેં ? સનેપાત એક રોગ હોતા હે. સનેપાત મેં રોગ હોતા હે કિ નહીં ? હંસતા હે. હંસતા હે તો ક્યા વહ સુખી હે ? સનેપાત હોતા હે ના ? વાત, પિત્ત ઔર કફ. તીન કે રોગમેં સે સનેપાત (હોતા હે). વહ હંસતા હે તો સુખ હે ? સુખ હે ? મૂઢ કો ભાન નહીં. આસપાસ લોગ હોતે હેં વે માન લેતે હેં કિ, અબ દો ઘડી, ચાર ઘડી મેં ખલાસ હો ગયા, હો જાયેગા. હંસતા હે તો ક્યા સુખી હે ? હર્ષ સનેપાત. ઐસા અજ્ઞાની કો હર્ષ સનેપાત હે. પુણ્ય-પાપ કે ફલ મેં ઔર પુણ્ય મેં (સુખ માનતા હે). દેખો ! આગે કહેંગે. પર મેં મજા હે (ઐસા) માનનેવાલા અજ્ઞાની સુખ માનતા હે. (સુખ) હે નહીં. મિથ્યાભાવ સે માન લેતા હે. કૌન ના કહે ? હમેં તો મજા હે. ધૂલ મેં મજા હે ?

સુનને કી ચીજ તો યહ હે. અનંત જ્ઞાની પહલે કહતે આયે હેં, દેખો ! હે કિ

નહીં ? અપની ચીજ હૈ ? ઉસમેં સે તો નિકાલતે હૈં. પૂર્વાચાર્યો, મુનિનાથ. આચાર્યો, મુનિનાથ લિયા, ઉસમેં તીર્થકર લિયે. મુનિ કે નાથ આચાર્યો, ‘કુંદકુંદાચાર્ય’ મહારાજ ભગવાન જૈસા પંચમકાલ મેં તીર્થકર જૈસા કામ ક્રિયા. મહા દિગંબર સંત ભગવાન કે પાસ ગયે થે. ‘કુંદકુંદાચાર્યદેવ’ દો હજાર વર્ષ પહલે સંવત ૪૮ મેં ભરતક્ષેત્ર મેં હુએ. દિગંબર મુનિ મહા સમર્થ, આઠ દિન ભગવાન કે પાસ ગયે થે. મહાવિદેહ ક્ષેત્ર મેં પરમાત્મા બિરાજતે હૈં ઉનકે પાસ ગયે થે. આઠ દિન રહે થે. કલ લિખાયા હૈ. કહાં ગયે ? એક ભાઈ થે ના ? વહ લિખા હૈ ના ? ‘પોન્નુર હિલ’.

